

ШЫН

1965 ч.
ИЮНЬ
24
ЧЕТВЕРГ
№ 147 (6164).

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

Өртөз 2 көп.

КЫШКА БЕЛЕТКЕЛДИ ДҮРГЕН ДООЗАРЫНЧЕ

Культура-чырымышкын албан черлерин кышка чогуу айтыш ажиынары белеткеп алыр чорук. Идеоогутт ажалдык талаа-биле партиянын салган сорулгаларын чедишкенин шийтирлеп, амыдыралга боттандырынга эң-не кол рольдуг. Эки шынарды септеп кылган, ишти, дагы көрүштү шийеттинген, чыгыт, чырык клубтарга, клубтарга бажынарды, библиотекаларга, кызыл булуннар чон концерт, кино көрүнгө, лекция, беседа дыйнал, ажал-амыдыралдык дугайында солун тугалаагышкынынын кылып, яны-буру солун темалыг кезжелерге кирип, клубтулук дыйтанырынга ынактар.

Бо чылдык февралда СЭКП обкомунун бюроу клубтар-чырымышкын албан черлерин хай-ниити кезелдешин дугайында доозалды хулаап алган, республикада бүткүл клубтар-чырымышкын албан черлерин кышка белеткели ийыл дээр доозарын айткан. Республиканын дык хай клубтар одагарынын септелген аки килин-не тугу-телип, чамык клубтар, библиотекалар, кызыл булуннар, кино черлери септелген доозупкан. Хай-ниити көрүлдө чедишкенин чоруп турар Улут-Хем, Танды, Току районна-да болгаш өске-даа черлерде клубтар одагарынын кышка белеткели шатыктын тем-биле чоруп турар. Улут-Хемини клубтар одагары, чүгле «Найрал», «Утка 25 чылы» сөвхоттардан алында олар чүүлүн бүтүрү-биле дүжүрүп четтирген. Чөөн-Хемчик районун Баян-Тала клубунун септелген доозуп, мында ийи кат чак клубтун тууду чедишкенин чоруп турар. Чүрү-ле эки ажалдык деп мактатыр ийелген, биске билингир хай клубтар септелген доозарынын кырын-да келген, олар чүүлүн бүтүрүп дүжүрүп алган.

Республиканын чамык колхозтарынын, сөвхоттарынын суурларын-да, чамык районнар төптеринде оң хире чак клубтарын тууду чоруп, оларын чамыктыр чон чылын ажалдаа кириер. Улут-Хемин Чо-дурда, Тандынын дуржулга станция-

зында чак клубтарын чокта чак байырлалды-биле ажитканы бил-дирир болгай. Чак клубтарын чокта чак байырлалды-биле ажитканы бил-дирир болгай. Чак клубтарын чокта чак байырлалды-биле ажитканы бил-дирир болгай.

Чай болза клубтар албан черлери-ни туудуларын болгаш септелген кылырды эң-не таарымчалыг үе болуп турда, республиканын районна-да чамык клубтарын, библиотекаларын, клубтар бажы-нарнын септелген, олар чүүл сөртүлгө эң-не дүвүрөчиг бай-далла туруп берген. «Тээли» сөвхот-тун клубтар одагарынын септелген чылып чадаан. Септелген дүргө-лөр дугайында хемтеги партия, совет, профсоюз, комсомол орган-нарын, ажал-агыт удуртукчулар-ынын талаа-биле ал, партияны удуртукчулар күштелдирген болза, сөвхотун суурларын клубтар одагарынын кышка белеткели дүргө темпини турары чугаажок. Эри-ни районну чамык суурларын клубтар одагарынын кышка белеткели база-ла багай. Чон орту-дунга кижизилге ажалы, партия-жи политикажы ажалды чорудар клубтар, библиотекалар ажалына, оларын септелгенге сагыш сал-бас чорук наажага чедир үгүчү-дээрли? Бо дугайы Эриинин удур-тукчулары чүрү деп болуп турарыл, харылап көргөтөр, эштер удуртук-чулар Чөөн-Хемчик районун «Ты-ва», «Чыра-Бажы», «Сут-Хал» сөвхоттарында клубтарын септел-ген кичиге оожум. Ак-Даш, Хөндө-гей клубтарын септелген майла-да эгелден хиреле минчага дээр доозуп чадаан.

Бий-Хем районун чамык суур-ларын клубтарын материалдык база-ла багай, чамык клубтарын ийри-баскыраанын дугайында ту-гаа моок чуртунда-да чоруп келген. Агыт үеде хай-хай ажал-агылар болгашын түсели-биле клубтарын, кызыл булуннар тууп ап турда, ол эки эгелешкенин «Өкө» сөвхот, «Тилеке», «Искра» колхозтар чүгө алган болза «Тилеке» колхоз-тун салбырын төв Осерлиг клуб-тунда чонун өзүп олар клубту-дуг негелдеги хандырып шыдаас

апарган. Ол колхозтун төвүндө клуб-тун септелген база-ла багай. Колхоз баштаар черини даргазы эш Н. Ко-ноненко мында бот-тыныгты урар чүүл коллективини концерт көргү-зүүне идеялыг кирижи турары дык-ла эки, мычлаа-да клубтар одагарынын материалдык базанын быжылаарына, оларын кышка белеткелине сагыш салгыры утпас болза эки-дир.

Профсоюзда хамаржып турар чамык клубтар-чырымышкын албан черлерин кышка белетке-ли эң-не дүвүрөчиг байдалла. «Найрал» сөвхотун төвүндө Клубтар бажыны септелген чак кирген, ол сөвхотун салбырлар төп-теринде клубтар кышка белеткели ан-даа эгелешкен. «Утка-25 чылы» сөвхотун Арыг-Түзү, Арыска, Бездир-Кежи клубтарын септел-ген чамык-ла багай кылынып, олар чүүлүн кыш ортун четтеги тууду-ла тунуп каар турган. Бо клуб-тарда септелген ам база-ла багай, олар чүүлү четке белеткелине.

Бир эвес суурун чон, мычгы аныктар боттарынын ойнал-гелдер клубтун септелгенге шөфтөш-кенин чорудуп, воскреситерини ор-ганнастаар болза септелген дүргө доозуру албан. Мааңа чүгө аныктарын эки эгелешкенин, ком-сомол организацияларын удуртук-чуларын организацияны, удуртукчу чоруп негеттир. Токуни «Совет Тыва» колхозун аныктары клуб септелгенге шөфтөшкенин органи-задаш, септелген удаас доозар деп барганы эки үлөгер-дир.

Автомобиль транспорту амдында чайгыл турар үеде тайгада белет-кеттинген мышты база тауды даш-ты бо, хундерде сөртүп экеп албас болза, удаас мал чемини белетке-ли, дүжүт ажалдаа эгелээр, бүткүл машиналар ынаар чоруп, олар чүүл сөртүп алыр чак болу бөзүн утпас херек.

Ажалы чоннарын клубтулук өздөшкө, коммунист кижизил-дешкенине улуг рольдуг, партия-нын идеологтук ажалынын дайны чери болур клубтар-чырымышкын албан черлерини кышка белетке-лине үргүчүнүг доктаамал кичээ-сейин салып, септелген эки шынар-дыг кылдыр дүргө доозарыне са-гыш салгыры партия, совет, профсо-юз, комсомол организациянын агыт тутула сорулгаларын бирөөн бо-луп турар. Септелген, олар чүүл сөртүлгө эң-не темпини дүргө-төс болза, өрткен чылдын чамык дүвүрөчиг байдалы каттап болур дээрин утпаа чогуу. Мычангаш кол-ла чүгө клубтар одагарынын кышка белеткели эки шынарды дүргө доозары болуп турар.

ТӨРӨН ЧҮРТТУН ШЫЖАМЫРЫНГА

КРАСНОДАР. (СЭТА). «Кубань таранын хулаап ал, Төрөн чүрт!» — бо сестерини Новотитаровск хулаап алышкын пунктуунда хай турар автопоездардан номчуп болур. Дикс районун СЭКП-нин XXII съездин аттыг көдөз ажал-агы артелини колхозчулары чак дүжүттүн таразын саларын крайга база бир дугайында эгелээр. Кү-зүн чамык тараан арбайын чус-чүс центер та-раазын күрүненин шыжамырынга урган.

ТАРААНЫН УНУЖУ ЭКИ

УФА. (СЭТА). Часкы хунерде Башкирияны чер ажалдыгы эки ажалдаанар. Бо чылын олар крупа культураларын тарылга шөлдери

КЕЗИЛДЕ ЧОРУП-ТУРАП

ЧИМКЕНТ. (СЭТА). Казахстаннын муруну та-лазында тараа кезилде калбарган. Чимкент об-ластын ажал-агылары он-он муң гектар шөлдү арбайын болгаш күзүн чашкан кызыл-тасты кезип алган. Чашан ажал сугларны чер сугарылгазын-га ажалдан шыдаан черлерде эки дүжүтү өстүр-ген, Кара Марс болгаш XXI партияда аттыг сөвхоттарда база өске-даа дык хай ажал-агы.

дык калбарган: кырлыг-караны 50 муң гектар, а чинге-тарааны 90 муң гектар шөлдө чажып та-ран. Республиканын дык хай районна-да чашкын чаган. Шөлдөде крупа культуралары дескиз-биле уруп чыдар.

Хай колхозтарда болгаш сөвхоттарда тараанын сымы чавыс. Ычангаш дүжүтү чидир чокка ажаап алыр-биле механизаторлар чогадыкын дилим чорукту эвэсти көргүзүп туралар. «Казуртский» сөвхотун механизаторларын инициативын суугар аргаттарга сава хан-декини тургускан. Хэндэки хөвөнчкенден са-ваны машинага чүдүр болгаш фермаларга че-дирер.

Республиканын чер-черлеринден

Республикада хой кыргыздазы

(1965 чылдык июнь 20-ге)

РАЙОННАРЫН КОЛХОЗТАРЫ	КЫРГААН ХОЙНУН ХУЗУ	ОРТУМАК КЫРГЫЛДА (КГ-БИЛЕ)
Току	75,9	1,8
Эри	60,0	2,0
Каа-Хем	58,0	1,8
Чөөн-Хемчик	53,5	1,5
Танды	51,6	2,0
Улут-Хем	44,7	1,8
Бий-Хем	28,9	2,3
Тес-Хем	22,8	2,5
Бай-Тайга	19,3	1,3
Барын-Хемчик	16,8	1,1
Өзү	12,3	2,3
Колхозтарын түнү	36,0	1,9
СӨВХОЗТАР		
«Шекпэр»	94,2	1,2
«Сут-Хал»	88,4	1,2
«Чыра-Бажы»	61,3	1,4
«Байрал»	59,9	1,4
«Найрал»	49,6	1,7
«Тилеке»	48,3	1,5
«Тес-Хем»	40,4	1,6
«Мекеле»	40,4	1,7
«Тээли»	33,3	1,7
«Эгеле»	12,8	2,4
«Улут-Хем»	12,0	1,4
«Утка 25 чылы»	9,4	1,9
«Өкө»	—	—
ТУНУ	43,8	1,5

Июн 20-ге чедир республикада кыргыз чогуу хойну 39,3 хуузу кыргыттыган болгаш хой бү-рүзүндө ортума-биле 1,7 кг дүктү ап турар. Оң иштинде дуржулга станция кыргыз чогуу хойларын чус хуу кырган болгаш хой бүрүзү-ден 2 кг-дүктү алган.

Оң ылай республикада кыргыз чогуу өшкү-мү 67 хуузу кыргыттыган болгаш өшкү бү-рүзүндө ортума-биле 800 грамм дүк алган.

Күш-ажылчы медээлер

«Тээли» сөвхотун хойчулары хойну бирдештир ажал-агыт тундештир чугаалы-кан. Малчынар С. Чудун, Х. Конгар, С. Сары-оол соци-лист карышка үгө чедиш-кичирлиг болгон. С. Кумба-дэктин хойну бригадасында күш-ажылчы бедик көрүзү-лерлиг болгаш дээш ажал-агыттын шилкир Кызыл ту-гун тыныскан. Дык хай ма-чыннар ажа шаңналдарын болгаш өртөктүг белеткери тыныскан. Салбыр эргелекчи Виталий Очур-оол, бригадир Салмак Кумбадак, икек кадар-чы Ооржак Каран-оол, хой-жү: Кужугет Кандан Москвада улус ажал-агыттын чедиш-кичирлиг делегезинге барлар.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

Кызыл хоорайнын 187-ти кварталында 964 кижи өөрөй-ир кат шотка тууду чоруп турар. Ол мычкан 140 уруглар турар септеп тууду база котельная тууду килин түлү хай-мыкан. Бо туугуларын улусу туугулар кылыр чарлаан бо-гай. Хоорайнын 187-ти кварталында «Бо туугуларга элээр хай колхозтарын боттарынын» үлүг кирип, ажалдаанар. Ылан-гыт АН-АТК-нын коллектив школа тууду чончү иленкей-лөөкчү. Коммунал ажал-агыт министрствонун коллек-тивтер удуртукчулары ажал ажалдаанар. Бо чылдын ок-тябрьда туугулар «Найрал» объектилер — котельная болгаш уруглар-салы ажалдаанар.

ЧУРУКТА: №1 АТК-нын коллектив улусу, деп чарлаан школа тууду ажалдап турар.

хой бүрүзүне оңаштыр 2 ки-лограм 560 грамм дүктү ол кырып алган.

Каа-Хемини «Октябрь 14 чылы» көдөз ажал-агыт арте-лини малчынары хой кыр-гыздаан шалыкын чорудуп, хойларын 60 хуузуны дүгү кырааң болгаш белеткеп че-рике баштайы 30 центнер дүктү чоруткан.

«Найрал» сөвхотун Тер-зын хойчулары «Тээли» ажал-агыт культураларын тарыл-га черлерин сугарар ажал дүк, хуң чок чоруп турар. 980 гектар шөлдүг барык 600 гектар сугарган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай, ону мал чем кы-дыр белеткеп кырылкан. Баш-тайы хунерде 4 тонна ажал будук чемини боле шарып, ажаап алган.

«Утка 25 чылы» сөвхотун дөртүк ферманын коллек-тив мыштык чаш будуктарын малга чемини үгөт оңо-артырбай

САЯН ДАГЛАРЫН АЖЫЛДЫР

Журналисттик орук демдегелен

Бо сестер хун келген тудум-на кижилер аразында чугаа-соот-ка, курал-сугаага, лекцияларга, илеткедере узам хей дыналыр, солуннар арыннарына узам хей бижиттинер апарган. Тыва даг-дугунун чалын хоорай-биле Хакасизда демир орук станция-ын бистин бөгүнгү шалкын хөг-жүдөөсү кезеде чарылбас кыл-дыр төрөдештирилкен. Совет Эмелелинин чурт чуртунга чоок-ку чылдарда көстүп келген ийи хоорайнын аразына, Барын Саяннын аатты кижилер ала-бас калыр арттарыл, ширгай эиммерлиг, кашпал хемнерлиг дагларында дөрт ажыг чыл дур-гузунда орук тудууларынчы маадырлар ажыл-ижи кыш, чай чок уругулачыл турар.

Тыванын дааныч дугун демир орук станциячы дүрген чедер-де ак кыска автомобиль орукун Абаза биле Ак-Довурак аразы-на ийи талалар утуктуур дүрген тудуу дугайында чазактын доктаалын күөсөдиринче орук тудууларынчы бүгү күжениш-киниери, күөз-соруу уланган. Орук тудуунун кол эгелелинин Тывада болгаш Хакасизда ийи уругу өргөлдөдиринче база орук тудуунун хей салыг тускай ор-ганизацияларынга ол чугула со-рулганын күөсөдирин дааскан. Ам ийи таланыч тудууларын Саян дагларынын аянар коклаарын-дан еске ис чок черлеринде кижилер ала-бас көрүп көрбөс чарык хайрааканнарын, еске-даа ан-нарын дүрөтүшкөн, уругу да-ларже, дайыны армия дег, дик-митиг штурму кылып турар.

Ак-Довурак, Абаза деп ийи сөстүк ам уругулачыл тудуу-тур ужуу мыа.

Чугула өгезин көргөнм чаз оруктун тудууну дүрген чорук-тут «Волга» биле Кызылдан ба-рын талак районнаже угай хапкан дораан-на Тыванын орук-тарынчы дугайын бодон чордум.

Орук дөргө чурттуу хөгжүл-динин дүргүчү болбайн канчаар. Тывада амгы үенин орук тудуу-нун чаз техниказы чыл келген тудуу-на көүзүл өрөр. Оон-биле калы ак оруктарын километре-ри уругу нежешип турар. Амгы үенин даууз чазактыг орук — Кы-зыл — Абакан орукун өде чаартып септөөн. Ак-Довурак — Абаза аразынын орук доостурга Саян дагларынын ажылдыр ийи эки орук-тун болуу-дур бис. Сөөлүг орук-тун ужуу-дуазын үнелеп четпес. Чикаа, Ак-Довурактын дааныч дугун, даг-дугу арыглар фабри-калык ийи элчезиниң дериле-лерин, чугула тудуу материал-ларын, еске-даа чукаткери ам үеде Ак-Довурак — Абакан аразында сөөртүлде 743 километрин өртөр. А Ак-Довурак — Абаза орук 240 километр дуртут болуу. Орук-тун бирги ужуу-дуазы шак мыа. «Экономическая газета» солун ийи чыл мурунда чуртка бо оруктун ийи ужуу-дуазына хамаарыштыр мындыг чугула де-мдегелерин сактып чордум. Абаза-биле Ак-Довурак аразында Ба-рын-Саяннын даглары чөм-тинин ажыгтыг калыр байлак-тары-биле кайгачык байдал.

Бо орук кылдыганын соонда Ба-рын-Саян дагларынын ол учас-тогула эгээринмес байлактар-ын шигээдириниң айтырым бот-тут болу бээр. Чаз оруктун эко-номиктиг ажык-дуазы номчукту-га моон-на тодаргай билдире бээр.

Орук демдегелерин эгээрим мурунда бо кыска эге сөстү чу-галлаа артык эвес деп санадым.

ХЕМЧИК КЫДЫНГА БОДАЛДАР

Улут оруктун Тывада кезин хоочун Хемчиктен эгээр-не бо-гай. Баракка көзүлүр чаарты-нып, чалыктап турар эргим Хем-чиктин черинге хамаарыштыр

бир кезе кылган демдегелели-нин маңа ол хөөр дүжүрү би-жип көрөй. Амдыралдын ара-зынга чораш кылган чамдык мы-ндыг демдегелер магадлашкынны, хей-аат киришкынни каш катп күшөдирип, сеткил-сагышта тайыккан бодалдарын эки иле-редирин дүжүлгүлден билер мен. Ынчангаш номчукчу меңэ чөп-шөргөжү боор.

«1965 ч. июнь 8-тин кезеэи. Кызыл-Махалык төйүн чанында Хемчиктик эрик кыш. Алыс утунда Хемчик чурттуг эжмичиң шугулаче амык композитор Ва-берт Тавовтун чотакан аялгасы чарт кылдылп тур. «Мра, Хем-чик» деп, чугула бо ийи сөстү ка-таптылар. Улут-Хемчик. Кызыл чанында эринге бодалга маңа, Хемчик. Кыдынга, дыка серин, арыг-дыр. «Мра, Хемчиктик» аялгасы кутулуп-ла тур. Ир-нын сергек, тааланчын...»

Мра, Хемчик. Мээң төрттүн-ген черим сенден ыраа. Танды-Ула дагларындан чугулп боткан, Тывада ал-сураа алаан алган би-чин хем чүе. Ол-даа, Хемчик, сен-даа меңэ ылгал чок эргим силер. Хемчик сөз сураанын каян дынаанымын билбес мен. Угаан кирип, алды-чел харыг болга-нында-ла Хемчик сен меңэ билди-не берди. Хемчиктериниң су-раан база мычан дынаан мен. Тыва улустун хей кезин мыда чуртуп чорут деп улут кижиле-риниң чугулазын база-ла мычан, биемде, дынаан мен.

Мра, Хемчик. Сырынныг сер-гек ыры аялганын ажыл-үлө-ден төрттүн ген чаз-чаа шугу-тер ажылазын. Чөөн-Хемчик ра-йонун чамдык деңиздеринге, Барын-Хемчиктик хей кезинге көстүп турар чараш фабриканын кижилерин, чаз Ак-Довурак хоорайнын тудууларын, Аба-

за — Ак-Довурак оруктун күө-лүн оруктут, өрес-дидим кижиле-риниң дугайын, тывалар-биле Совет чурттуг бүгү улустарынчы то-дөлөкчириниң улут найралы, ийи холдары-биле кылып каан улут үлөдөрүн ыраа, Хемчик!

Хемчикте чаартылгалар респу-бликастын өске черлеринден ам дээринде ылгалды дээрин ты-валар билдирер. Маңа, Хемчикке, амгы үенин улут улустуру баш-тай-ла төрттүн генин билдирер. Анда неместир Совет Тыванын амдыралына улут эжур-дуга-лык ийи автомобиль орук тур-густуруп турар. Даг-дугу болба-лар фабриканын ийи эгээр-чө, доктаал хоорайнын тудуу-улам дүрген темпир-биле чо-руттунар. Бо бүгү Хемчик сенге ам-даа хей-аат ажылчын, иже-нер-техниктиг кадрларын — иж-чүректиг, тура-сорууттук, шеер холдардыг кижилерин кыйгырып турар. Маңаа чугула республика-нын районнарындан эвес, харын чурттуг еске-даа областарындан,

крайларындан, республикаларын-дан чаз-чаа кижилерин келири негеттир. Ындыг төлөзө, Хем-чик сөөн болгаш Тыванын еске-даа улут тудууларын, оларын алды-сурагыл тываларын дугайында эки киножурналдарын, документалдыг фильмдерин ба-рык чок болгаш, хааа көстүп кел-ле-даа, оларын онза багай шы-валар болуп турарын бистин чо-гаалыкчы ажылдакчыларынмыс, Кудура министрствоу бодаз чогуу болу дег.

Ак-Довурак хоорайнын. чаз орук тудуун, оларын мурна-чы кижилерин дугайында бро-шюраларын, чуртчуларын чур-раан уран-шеер амдыралын ам-дырал негет турар.

ЧАА ОРУКТАП ЧОРУП ОРА...

Кызыл-Махалык биле Ак-До-вурак аразында, Хемчиктин бетин талында көвүрүг чанынга угуу дугураар шөйлүп чоруткан, шала чавыс, сарай хейрилг узун мыш тудуу кестүр. Ол дөргө чаз орук тудууна эргөжөк чугула көвүрү-

лер ооргазы — улут бетон бло-ктар кылып завод-тур. Оон ачы-зы-биле ындыг блоктарын Саян мы-ндын сөөртпес.

Хемчиктин көвүрүг кешкен кижиниң караанга асфальтыг ийи улут орук дораан-на көстүп келир: бирээзи Ак-Довурак хо-орай таварты кездэр даг-дугу арыглар фабрикаже, руда тып турар черже; бирээзи — шала кудулаа ас төлдөп сонгу-ба-рынын чүктө шөйлүп чоруткан. Ол шөлтү өрткөш, «Волга» бичежөк шаттарын аңкаш, Элегей хөвү-этич чүгүрүп кирип келди.

Дал өртүзү-биле чингөжөк шык баткан улут хөвү, Элегей ыңчаар көзүлү. Шыкта хойжуларын өг-лөри кирип-ле чүе. Бистин му-нувусче Элегей хөвүдүн дораа дугураар чоруткан согуу дег саң дорт асфальтыг кыла орук талып чоруй барган. Оруктун экизинден машина-даа амырай берген дег саңнадыр. Спидо-метр 110-ну көртүрүп чор. Тыва-нын оруктарына бир-ле дугаар

мндыг дүрген чоранымыс бо-лур.

— Орукту дүрген чорутурунга таарыштыр кылып каанда, ону ажылдар апар — деп, чолоты өөрүп чор.

Орук көөр даш бистин-биле калы кел чорай Кызыл-Маха-лык чурттуг Бугар Наскыт ирей шакта чус он километрин эртер дүргөдөшкөн-биле чоруп орамы-высты арай бугуруксөөс хөвүнү.

— Чер-чуртунда мындыг улут үлө бугуру турда кижиниң көрү-сөөн кээр-дир. Амдырал өөрүш-күдөндөн мен мынкан кырганар безин аныксыг бээр шаг-дыр бо. Оруктун өң мындага челип, ма-гадап көрөй, оолдар, — деп, ди-лөөн кижилер.

Элегей хөвүдүн эртерин соон-ка улааанда аржаан сугаары-биле Тывада сурагыл Алаш-Хемге кел-динис. Хемчик содалга таланында көвүрүг тудууна хергелөөр улут бетон дөргөдөшкөн кылып, орук са-йын чурттуг белектер турар завод бар. Завод дөргөдөшкөн улут суу-жулаш дег көстүр.

Алаштын суун алаан ырактан көөрге шуут-ла хөө кара. Көзү-көзүр хөрүм даштарын ажа ха-лаан шапкын даг хем аажок да-жап бадып чылдар. Хей даштарын моондактарында хемчин суун көөрге Улут-Хемчик ууларын-даа саңнадыр. Оруктун ол шал-тыктарын ажаар. Алаш үгүлчү-ле эргитишпей шурап, мең чы-лар.

— Шаанда маңа улус шөлүг балыктавас, өйлөп өлүрүп турган — деп, Наскыт ирей хөөрөп чор. — Алаш анаа, бо дег көлүндө чы-дырда безин шаанда чүтле са-ныг-ла шыраак аштар кээр берге сут. Мычаарда моон балык-тары аат дуогуна безин бастынып каар турган. Ам балыкты шыг эвес, хоруугу арга хергелеп кы-рып каапкан-дыр — дөш, кырг-ан бистерже, солун ажылдакчы-лары моон эскериндер дөң шини-лит, көрүп орд.

Ийет, Актын, Алаштын балык-тарын хоруугу арга-биле кырып турарын дугайында шүтүмчү-лөдөр «Шыг» парламентып турган. Бо херекче хей-икти ам-даа кичээлгеин салып деп ил-геп каалы...

Донган БЕГЗИ.

(Уланчылыг).

ЧУРУКТА: автобан башкарычымы, орук тудуунун баштайгы кижилериниң бирээзи Петр Тимофеевич Матвеев.

Малчыннар хуралына

Чоокта чаз Эрин районун тө-вүнге районун малчыннарын хура-лы боор эркен. Март Пленумунун шийилдеринге дүшүр чорудуп турар хемчеглерин районда күөс-тинин турарын дугайын хуралга чугаалашкан. СЭПЭ Эрин райо-мун бирги секретары ш Биченин ху-ралга кылган илеткелине район ку-рунго эйт, сүт саларынчы талазы-биле хожулап турарын, чептерин дыйк чылдары-биле ал чорудар хемчеглерин айттып чугаалаш.

Район сүт саларынчы чартык чыл планын июль 1-ге чедир 38,8 ху, эйти — 46,5 ху күөсүткен чорук дүвүрээзиниң байдалы бодуруп турар.

Хуралга санал бергеннер ийек ка-дакчыларынчы харысалга чок чо-руу шыгым шүтүмчүлөз. Ленин

аттыг колхозтун № 3 ферманын ийек каларчымы Бузурама ара-лааш, инектерин чидирген хүнде фе-рма 43 литр сүтүг чедир албан. Ол мынкан «Чаз орук» колхозтун Суу-раа ферманын ийек каларчылар ара-лааш, инектер чидирген. 10 хи-ре инек 4-5 хонукта саалага кел-бээн-биле шуут соолган. Чамдык фермаларын каларчылар инекте-рин коланындан үндүр сүрүп кааш, бажынарынга анаа олулар чоруктар хей. Саар инектерин каларчыларын эки организастаап турарында «Коммунизм орук» колхозтун, фе-рмалары сүт салдызын талазы-би-ле дык чылдып кал турар.

Сүт салдык колхозтун фе-рмаларында амгы таарымалыг үеде безин көөдөшкөш турар инектерин дүкени олардамышкыннын органи-

зааставай, немелде чөмүн инектерге анаа алаангын чегре төп берип, оларын өртүг, сүлүг черлерге та-рыштып каларбын турарында.

Күрүнге эйт, сүт саларынчы чартык чыл планын күөсүлүп болурунун бүгү аргалары районун колхозта-рында бар дээрин тодаргай факти-лар-биле көргүзүп болур. Факти-нын сүт-баран фермаларында сүт салдык, хун келген тудуу-на улам көзүлүп турар. Чижээ, «Чаз» орук колхозтун № 1 сүт-баран ферме-сы сар инектерге немелде чөмүн берип, инектерин дүкени каалам органи-заастаап чурт нежешип турар. Ол мынкан, Ленин аттыг колхозтун Сымы-Мыйыста фермасы инектерин дүкени каалам чорудуп эгеленип-деп бээр ферманын сүтүг эскер.

С. МААДЫ.

Кышка амдыгаашпан белемкенир

Төбү районун «Май 1» колхозун-да партия эге организастаап болгаш колхоз баштаар чер инитинин малы-ны баш санын өстүрер дөш көсүк хемчеглерин ал чорудуп турар. Кол-хозтун мал тураларын оларын чөдөрүн айы-биле 8 кезек черде улут тургусулаан.

Амгы үеде колхозтун сүт-баран фермаларында болгаш хойжулар кыштагаларында каймака септелген, малчыннар чурттаар бажынар тудуу түлүк чоруп турар. Бо хүнгерге чедир тудуулар Куштуг-Кежиг сүт-баран фермаларында сар 200 инектин чыгып калжанын септөө, бизаалар чылдыг калжанын таарымча-лык кылдыр кылган. Ол ферманын малчыннары чурттаар 11 бажынар-нын шалазын будуп, печкаларын эде салгылаан. Төп сүт-баран фермалары-нда инек, бизаа калжанын болгаш чурттаа бажынарнын септелген чоруп турар. Арында болгаш Ма-адыралында 50—75 инек кирер ийи калжа кылдыган, ол мынкан малга чөм бээр чадагай калжаларын мыа тудулаан.

Ам Кызыл-Арыгта 100 баш инек

турар чыгып болгаш чадагай калжа-ларын, 2 аал чурттаар чаз бажынын тудуулар мал кыштагалашкыннын бестике дооскан турарын планнап турар.

Малдын кайгы тураларында тудуу амгы база-ла чоруттуул турар. Төп сүт-баран фермаларында 35 бажынарнын кылып дооскан. Арын фермаларында бир чунар бажынын кылган. Шынарлыда мал калжалы 3 аал ийи, чурттаар бажынын ха-назын дооскан, ам нарын херексе-лерин кылырынчы кирипкен.

Колхоз баштаар чери малчыннарын тудуу талазы-биле хандырылган

агыла, оларын амдырал-чуртта-ларын экижидери-биле база-ла биче эвес амдыларын чорудуп турар. Ал-толака малчыннар тураларын доктаама кезип, оларга эргөжөк чу-гула барааннарын апарып салып турар. Колхозтун уран чүдү бөлүмү-нүн кижикчилер малчыннарга 6 катал концерттерин көртүскүлөөн, ийи эмчи, дөшөр, библиотекар бар болгаш кино, салдыгы концерт-чилер 4 улаа бөлүк үнүшкүнерин кылтылаан.

Муриакчы малчыннарын дуржула солчулазын чорудары-биле төп сүт-баран ферманын санчылары Ак Бичен, Ак Финек кожамы «Совет

Тыва» колхозтун малчыннар хура-лында болгаш фермаларында 2 катал баргылаан. Фермаларын санчы-лары болгаш каларчылар «Совет Тыва» колхозтун малчыннары-биле аразында социалист чарыштылар, ону уругу чүтүп үндүрүп турар.

Элек мал чөмүн белектер-биле сикен кезиникинче улут белектели колхозта чорудуп турар. Колхоз бо чылын 17,300 центнер сикенин, 700 тонна сикоту белектер. Бо амжыл-ды ботталары-биле 120 кыш олач хаара тутунар. 90 айт, 7 тра-ктор болгаш еске-даа дерик-херексе-дерин амган эгелен четелеп эгелен.

С. САЯНА.

Маадырлыг чорук уттундурбас

Ада-чурттуң Улут дайынын чылдарында хосталга болгаш ха-маарышпас чорук даш дидим түлүчү турган хей-хей дайынчы-лар чамдык чылдагандарынчы ур-жуулаан чазак шаңкалын албан, балыглаттыргаш дайынчы кезек-теринден чоруткан ширер алаага берген шаңкалы база алыр арга-зы чон болганнар. Ол мынкан бистин Тыва респу-бликанын аң сеткилдиң амыл-ишчи-лериниң аразында дайынчы илеп-кейлиг ижишеш балыглаткы хиринде шаңкал албайн берган кижилер бар болган. Ындыг эш-тер ССРЗ-ниң Дээди Советинин Президиумунун чарынын өзүлгөр чазактың шаңкалын бо чылдык май 8-те алган. Ол чугула амгы-да четчелеп доозарын шериг ми-нисистраттары ам-даа үргүлчү-лөп чорутуп турар.

Фашисттер Германияны тиклээ-ниниң 20 чылгына турсаактан «Ада-чурттуң Улут дайыны» тикелениң 20 чылы деп ме-дальды кылырын шийитилдиз. Ол медальды дайынчы бүгү кир-жикчилеринге, ССРЗ-ниң Чепсе-тин Күштериниң бүгү дайынчыла-рынга болгаш моон мурунда «1941—45 чылдарда Германия-ны тиклээ» деп медаль-биле шаңкатканнарга тысыр.

Ол медальдары тысырынчы организастыг амдыларынчы беле-телини ам эгелен. Ынчалза-даа ол амгыга бергелер таварыш. Чугу дөргө шериг учбаанда кир-бекти турар кижилерин шериг комиссариаттары билбес.

Ада-чурт дайынында маадырлыг өлгөн дайынчыларын азын мең-де алдарымынчы СЭП ТК-ны чы болгаш Совет чазан улут са-гышты салып турар. Чангыс-чаң-гыс чыктылаа-даа, база акы-думна-даа хөөрлерин чуртундулп сөгкөр талазы-биле дайынчы үезинде болгаш дайын соолу-де чылдарда улут амгы кылдыган. Ынчалза-даа хей-хей хөөрлер ам-даа ат чом, билдиммес артаннар.

Өлгөн дайынчыларга алдарын-дып, чоңуң хөрөгүзү-биле Кы-зыл хоорайга турсаактан тургузар болгай. Тывада баргаш, өрөнтү-гө өлгөн бүгү дайынчыларын аттары турсаакталды арныга бижиттинген турар. Дайын болуп турган шилдерде хөрөгүтүнгөн дайынчыларын дакызын рес-публиканын шериг комиссариат-тары чооку үеде тургузар. Ын-чангаш ол ам амгыда дүргөдө-ри-биле болгаш фронтчулар, өлгөн кижилерин аң-бүлөсиниң, кежи-гүннери, «Германияны тиклээ» дөш деп медаль-биле шаңкат-

каннар түс документин ал ала-ш, чурттап турар чериниң айы-биле хоорай, район шериг комиссариаттарына чооку 10—15 хонун иштинде чөдө бээр нү-сөтүг. Аас-некингит келир үе, хосталга дөш өлгөн-даа, дайын-га илепкейлип киришеш, амгы хүнүндө амжылдан туралардан-даа чангыс-даа ийи утундуруп арталын дөш бугу чүвени кы-лар ужурул бис.

подполковник ОМЕЛЕНЧУК.

Умкыдыг хеп даараар черинде плателер даараарынчы мастыра М. Елисеева апрель ыдаа ажыл нормазын 145 хуу, а майда 143 хуу күөсүткен.

Чувашия мындыг апарган

Беш чылдын мурунда чүтле организастап тургускай амык чуваш хөгжүм-ши театры «Шырмаан» («Салтын дөргөш») деп баштайгы национал операны белектер турган чүе. Шаандагы шагынч тараачы кижилериниң келер мыштан кылган идиктери актёрлара херек апарган. Ындыг идиктерин кайыны тил айдыр! Республикамы дык хей көдө суура-ларын кезилдирип чоруп, чүс-чүс колхозчуларын айтырып, су-рагалаан. Ону билер кижилер чок, олар шүтүзү-ла чүтле актин кылар: калдыг идиктер? Ындыг идиктер шагда-ла сагыша безин кирбес болган!.. А шаанда калжы-бир шагда бистин че-ринисти мыш идиктериниң крайы деп алаар-ла турган болгай. Хаангын бугу-чуртунун үезинде Чувашия россияныно колдуунда мындыг идиктерин, шоодай кылып бөдүтүп материал-дарын, мышты болгаш спирити сайтарар турган. Экономика талазы-биле хожулаанга чорук, эгелде-тургелде болгаш бү-дүлүк чорук бистин улауу-вустун улут-хуузу чоран.

А ам Чувашиянын экономикагын чорутуу көрөлөнер. Бугу-булууннаже — Хабаровскиге болгаш Ленинградка, Мурман-скиге болгаш Одессага чедир, оон ырай ССРЗ-ден дашкаар ол чурттуг айткычыс обьютары шөйлүп чоруткан. Совет Чу-вашия 500 ажыг туус-туу аттардыг кылыгларын делегейниң 47 куруелерине чорутуп турар.

Республика автоматчылыгын херекселерин — реле, контакторларын, электри хемчээр приборларын, тракторлар-нын болгаш автомобильдерин артык кезектерин, электри чү-дүрүчүлери, көчүп чорутуу автоматстеркалары, кабель кылыгларын, хеп чүтү машиналарын болгаш еске-даа дык хей кылыгларын бугурун үндүрүп турар апарган.

Чувашия ССРЗ-ниң база бир индустриалдыг төвү бөдү бер-ген. Революция мурундагы бугу чылда бугурун үндүрүп турган ол хире саныг кылыгларын ам республикада чүтле ийи хуле бугурун үндүрүп турар болган. Бистин электроа-паратура, электри хемчээр приборлар болгаш электри күөс-көк механикагын заводдарын. Алатырын реле заводунун аппаратары болгаш приборлары дык хей чурттарга сура-галы апарган. Чебоксарынын аппарат тудуулары Москваның өртөдөшкөн-биле дем каттыштырылганын чорудуп турган. 500 муу киловаттка электри дамчыдыла шугунарын камгалалынын реледин делегей практикамыга бир-ле дуга-рында тургускаар.

Совет Эмелелинин пест-тавы улаштуууна база бир эң улут бугурулгези — Чебоксарынын хөөч-сазын комбинат чаагай алдарын чаалап алган. Оң коллектив чыл бугула 115 миллион метр ажыг пестү бугуруп чорутуп турар.

Чебоксар шаанда уезиниң дүмбөй хоорайынаже чорай-

Тимофей АХАЗОВ, Чуваш АССР-нин Дээди Советинин Президиумунун даргазы

мындан Волгада база бир чараш, чагайжыды туттунган хоорай кылдыр хуулап. Оон чуртагыч чоңу 200 муу хире кижилер болуп турар.

«Кан дургулаары» — краннарын чөд болганда көрүп бо-лур. Чебоксарынын дугула, Волганын эринде, он улут хи-мия комбинаттын тудуп турар. Ол комбинат кылдып волко-ну бугуру нитрон талазы-биле чурттуу хергелелин ам безин хандырып турар. Ык комбинат көдө амжыл-агы культураларын чок үнүштери-биле демиселге хергелөөр гербицидтер-биле база хандылар. Ол гербицидтер чыл бугула үш миллион чедир гектар шаау амжылган кылдырыга четчир.

Бөгүн — Чувашия — ол дөргө чүтле өзүп турар индус-триянын, механикастан улут көдө амжыл-агынын крайы эвес, харын база доктаал хөгжүп турар эртемин болгаш культуранын крайы болуп турар. Бистин бодуу-вустун чога-лычыларын, композиторларынмыс, эртемленерин бар. Бистин чангыс чөд чурттуус Андрей Николаев еске-даа совет космонавтар-биле калы Октаргайның делегетин чөдөш келген болгаш бүгү делегейге чуваш уласту алдаржылып, совет кижилер этүп кылып шыдаарын көртүскөн.

Чувашияда дөрт театрлар, филармония, ыры болгаш тан-цынчы ансамбли, үш дөдө өөредиле черлери, чөдөби ажыг техникумнар болгаш техниктиг училищелер бар. Москваны, Ленинградты, Горькийни, Базанын болгаш еске-даа хоорайларын дөдө өөредиле черлеринде дык хей чуваштар өөрөтүп турар.

Республикада 600 ажыг эртем амжылдакчылары санаттынып турар, оларын иштинде эртемдерин 126 докторлар бол-гаш кандидаттары бар. Олар улут эртем амжылы чорудуп ту-рар.

Революция мурундагы бүгү Чувашияга чөдөби шаа-ла хире кижилер дөдө эртемниң турганын салдырып каары ар-тык эвес боор. А ам республиканын улус амжыл-агында дөдө болгаш өртүмчү эртемниң 45 муу ажыг түскай эртем-нигер амжылдан турар.

Эртек чүс чылдын ортан үезинде бистин улауу-вустун амжылдырын, экономикамын болгаш культураны шийчилеп турган бир эртемден Август Алыштын мугарангыч бол-гаш бижээни ботлаа: «Чуваш дылдын аас-кежиктиг келир үе-зин баш удур чугулап шыдавас бис... Чуваш дыл бир кай-

даш дүжүртүнгөн. Хааны соңа-лары бажына чедир салдыла-даа, тудуу-нун темпиз дык оожум.

Тудуу материалдары-биле эргел-е оожум хандырып келген, ыңчангаш тудуугу кылыр дүргөдөш шыдаваан. Ол ара сооксар ужууга таварыч на-давас. Магазинни дарыг амжылга

«Төдө» совхозтун Бай-Тал салбы-рында магазин бажынын тудуун Чадараа көдө тудуу эргелелин ал-ды кижилер составтыг амжылчынары мартовты 10-да кылдып эгелен тур-ган. Олар ыш каадовканы, арыла-ныр бажынын туткан, бажынын фундаменти салган. 150 тонна

кирер төлөзө, тудуу эргелели оон бажынын дүрген доостурарын амжыл-чураткан негет турар. Магазинниң улут подвалын кызып турар амжыл-чынар ийи ай дүргүзүндө амжыл тө-левирип албан.

М. ТАРЫН-БАЗЫР.

ЧУВАШ АССР-НИН 45 ЧЫЛ ОЮНГА

дамчык үеде шуут-ла чок болу берген турар магат чок. Чу-ваш литературга хамаарышты калдык диде, ол дугайында чугула-да болуп шыдавас ужурул, ол дугайын күзөөн-даа хөрөз бар деп бис.

Эртемден бодуун баш бурунгаар көрүүшкүнгө часты-рылыг болган! Национал хеврилг болгаш социалист ут-ка-шынарлыг чүваш литератураның чечеткишкенинче кы-зыгдар чок аргаларын Совет эрге-чарыга амжып берген. Бистин чогаалчыларымыс болгаш шугукудериныс Константин Иванов, Педер Хуангай, Яков Уголай, Николай Ильбеков, Алексей Талыр оларын чогаалдарын делегейниң дык хей дылдарына өчүлдүргөн.

Сөөлүг ол чылдарын иштинде Чебоксарга 18 миллион саныг нити тиражыг 3500 номнарын парлап үндүргөн. Чу-вашиянын амжылы чоңнары орус болгаш дашкык лите-ратуранын шыларангай чөдөдөшкөн төрөөн дылгына номчүп турар. Ам республикада 1200 ажыг массалыг библиотекалар бар.

Кадык камгалал талазы-биле хей чүдүлдер кылдыган. Ос-ла, малары, трахома мынкан кыдыг көргүчүг болгаш масса-лыг азыглар өрткөн үенин болуп кезеде узуктагынган. Чувашияда 1250 ажыг эмчилер, чеди муң фельдшерлер, аку-шеркалар, медицина сестралары бар.

1935 чылда Чуваш Автономнуг Совет Социалист Рес-публикага экономика болгаш культуру туртуушкунунун тал-лазы-биле шыларангай ачы-хавымыс

СТРАХОВАНИЕ АЖЫЛЫНЫҢ КӨРҮЛДЕЗИ

Тыва АССР-ниң Министрлер Чогуудеиниң болгаш облоорго чевүлдеиниң доктарына аюулар бистин республикада страхованиени ажылынын көрүлдези бо чылдың апрель 1-ден агадан болгаш август 1-ге чедир үргүлчүлээр.

Күрүениң страхованиени органиаларының хей-ниити көрүлдеиниң со-рулгазы болза ажылчы чоннарның депутаттар Советтериниң куускомна-рынның болгаш профсоюзлар органи-зацияларын кичээгенин страховани-неже утандырып, чон ортузунга болгаш колхозтарга страхованиени калбаа-биле хөгжүдеринге хей-ниити-ни илдепкейли кириштерери болур. Страхованиени ажылынын көрүлде-иниң үзүнде курстрахованиениң бүгү инспекцияларын үлгертти албан черлери болдуларын чедип алыры, күрүениң эки-тура болгаш ылави-ла страхованиениң чонга болгаш колхозтарга ужу-дузанын, ажы-тынын дугайында тайылбыр ажы-лы калбарыры эржек чутула. Эки-тура страхованиениң керээ-лерин чогуур үзүнде чарып, страхова-ниени дадырып хавырып, айылга таваарышкан өт-хөргөңи үрелип, узу-каттынганды, аарыгдан болгаш ай-ымдыг болушкуннардан мал эл-генде эгилер төлөгелерин, амы-бот камгаланын түгүш шын тыспыры чедип алыр керек.

Курстрахованиени дузалар чевү-лелерин органиалар талазы-биле, страховани агентстволар эки ки-жилер шилип алыр талазы-биле ажылды көрүлде үзүнде чорудар.

Страховани ажылынын көрүлде-иниң агадан бээр ийи ай ашкан кире-

зинде республиканың чамдык район-нарында ажылдык экижилешкин кө-рүлдеиниң турарына база демделсе чо-гуур. Курстрахованиениң инспекция-лары районнарын көрүлде комис-сияларын составын бадылар шиптирлерин райкуускомнарга үн-дүртүрү-биле кызыгаарлаттыңа. Чөөн-Хемчик району көрүлде комис-сиянын органиалары хуралы бе-зин чымдырды. Улуг-Хем районда байдал база ынды.

Республиканың көрүлде комиссия-зы ону барымдалаап, көрүлде ажы-лынын байдалын бодуну хуралына чутгаалашкан болгаш Курстраховани-ниң эржелениң ажылдакчыларын ажы-лы хыналары-биле болгаш дузалары көрүлде-биле районнарже чоруда-рын шиптирлээр.

Страховани ажылдакчылары бот-тары көрүлде ажылына илдепкей чо-киржи, көрүлде комиссияларын кичи-жугунери-биле харылашпайн, эки-тура страхованиениң бүгү те-вирлеринге керээ чарар дугайында бүдүрүлгелерин болгаш органи-зацияларын ууртукчуларынга бар-байн турары хыналдадан илээр.

Курстраховани эржелениң те-лээкчиси Улуг-Хем району чеве бээр, райкуускомнарга амы-бот камгаланын дугайында болгаш комис-сияны кичижугунери болгаш ала-бан, бүдүрүлгелерин ууртукчуларын чевүлде хуралын дораан чымдырды. Күрүне страхованиениң талазы-биле лекцияларын бол-гаш илдекелерин калган, кала, кым чорударын ол чевүлде хуралга дү-түрүшкан. «Сельхозтехника» черинге эки-тура страхованиениң ужу-лу-

зынын болгаш ажылынын дуга-йында илдекелди директор эш И. И. Волдырев боду кылган. Курстрахова-ниге дузалар чевүлдеиниң уду-гускан болгаш страховани агентство-нонган. Оон түнелинде «Сельхоз-техника» чериниң ажылдакчылары-ның 70 хуузу амы-бот камгалалы-нын керээлерин чарган. Эш С. Ф. Ирдунников директорлаан райкууском-бинда бо ажылды база че-дишкенин чоруткан. Директор боду аңаа илдекел кылып, ажылчы-нарын болгаш албан-хаакчыларын страховани кылдырыгына эки ду-за көргүскен. Улуг-Хем районнуң «Көдө тулутун» туду-монтаж эр-желенин бо ажылга багыт эвес органиаларына.

Чөөн-Хемчик району албан чер-лериниң, бүдүрүлгелерин ууртукчуларын болгаш көрүлде комис-сиянын кичижугунериниң чевүлде хуралы чымдырып, курстраховани инспекциянын ажылдакчыла-ры илдепкей ажылдан соонда эки-тура страховани ажылы районда калбарып эгелээн. Райкуустур ком-биндагы ажылчыларын ала-зынга тайылбыр массалыг ажылды калбарып, страхованиге дузалар чевүлдеи тургускан. Ажылчыларын страхованиени чазанылга болгаш даарынылга черлеринге чедишкенин чоруттуңа.

Курстраховани органиаларын бү-гү кемчелеринге партия органи-зациялар болгаш профсоюз ком-итеттери дузалары көргүзүп турар. Курстрах инспекцияларын ажыл-дакчылары партия, совет, профсоюз органиациялары-биле, бүдүрүлгелер-

ниң болгаш органиацияларын уду-гучулары-биле, хей-ниити-биле ха-рылаалыг ажылдап, боттарынын ажылынын органиаларга болза, ажыл чедишкенин болурун үстү-нде чиктер херечилеп турар. Курстрах инспекцияларын на-чалыктери кошкып ажылдап тура-рында чамдык черлерде страховани-ниң эки-тура хевирлериниң хөгжү-леси четпес чоруп турар. Чөөн-Хем-чик району курстрах инспекция-нын начальниги эш А. Б. Монгуш страхованини хөгжүлде талазы-биле ажылды канчаар эки органиалар дугайында районнуң көрүлде комис-сиянын даргазы эш М. А. Дани-лов-биле чалгыс-лаа каттап чутга-лашпаан. Курстраховани инспек-цияларын началыктери: Улуг-Хемде эш С. К. Конов, Тес-Хемде эш И. Б. Бала-Хе, Эрзинде эш Д. И. Болай олар боттарынын хуулулгезин багыт күсүлүп турар.

Страховани ажылынын көрүлде-иниң үзүнде курстрах инспек-циялар күрүениң эки-тура страхова-ниениң херзон хөгжүлдеринге калбак хей-ниитини, албан органи-зацияларын болгаш бүдүрүлгелер-нин ууртукчуларын, партия, проф-союз органиацияларын киришти-рер керек. Инспекциялар началык-тери инициативтиг болуп, күрүне страхованиениң талазы-биле чон ортузунга лекция, беседаларын план багдар чорудар хуулулгези.

В. ЮДИН,
Тыва АССР-де Курстрах
эргелениң начальниги.

АК-КӨК ДАЛАЙДА

Рига мугулар. Ында «Звез-денс» («Балыкчы») деп балык-чор колхозтун орталы, Хун бу-руде эртен-не он-он барыстар четки-биле далайже балыктап ки-риптер болгаш элбик балыктыг

зеп кээп турарлар. Дуржулгалы-дайыкчылар — колхозчулар те-рзин эртенеринден муң-муң миль ырадыр чоруп, Атлантиканың делгемнеринде балыктап чоруу-лар.

Туткан элбик балык колхозна арыг орулганы хей-биле берип турар. Даштан кылган чаа бажы-нарын долган чимис садтары бур-геттинген, культура бажынын болгаш төргин эки школаны ту-дуп алганнар.

Бо чурунтар далайың ажыл-ишчилериниң амыдыралының болгаш ажылының дугайын чу-гаалап турар.

Үстүнде чурунта: колхозтун балыкчар судмаларынын далай-дан эеп кээп турары.

Адаанда чурунта: ба-лыкчы колхозчулар (со-лаагы талазында оң та-лазынча) Эри Брикман-ис, Янис Браулис, Альфред Уелис, Валь-демар Брикманис, Артур Лаймисис биле Арвид Витос.

Фото М. РЕДЬНИНИИ.

СЭТА-ның фотохро-миканы.

ШКОЛАДА БАШКЫН КУШ-АЖЫЛ

Куш-ажыл уроктары

Анык салгакчыларын комму-низм үзүнде кудурутуп ажал-лап, туртап билер, куш-ажыл-ды алдарын болгаш хундүтүл-диг херээ кылдыр көөр, бүгү та-лазы-биле сайырапгай калдар кылдыр, илдепкей ажылдыг бү-гү чүүлдерин кылып билер кыл-дыр өөрлери башкы бүрүзүңү хуулулгези.

Школарга куш-ажыл уроктары өөрлериңе амыдырал-биле холбоар, өөреникчилерин ийити билдир-биле чешелдеринден агады, оларны тускай техниктиг билдирге өөрлериңе дугайында хоолдуну хуулу алганын агады оңаа ужу-дузалыг тускай билдиргелер ууртукчулар берип турар. Бо аразында үр эвес те эрт-се-лаа, чамдык областтаа, рес-публикаларда, ол ышкаш бистия республикалар чамдык муракчы школаларында куш-ажыл уроктары белик делгелге эрттирип турар апарган.

Чөөн-Хемчиктин Ийме 8 чыл школанын 1960 чылдан агадан куш-ажыл уроктарын башкылап келди. Куш-ажыл уроктарын канчаар эрттирер баштайгы те-ле менээ дыка берге турган. Баштайгы үеде өөреникчилерин шын органиаларга алымы бези-белен эвес болду. Чамдык өөр-еникчилер уруктан дээр, ук урук-ту моон мурунда эрттирип тура-ганы ышкаш «бук ширбидер, докпак чарып, чымдар, керим-лер септилер, оон туржук урук болбас дээр таралыктар» турга-нын олар ук уруктук амыды-ралыг укур-дузанын билбес, уруктук илчарар эртери оларга со-лун эвес бооп турган.

Оон аңгыда материалдыг бааза чок, ажалдар тер челишсе, калдыг-лаа санитарлыг чурдунна-ры салгыры берге турду. Мастер-скаяны дериг-херекселерге чүү херектин планнап алган, үстүк классстың шевер оолдарын шилип органиалашкан, бодурустун күжү-рү-биле ажаллап агадан бис. 1960-61 өөрлөдөгү чылдың төп-чүтүңгө чедир ыш ажаллап кыл-дырынын 10 комплект херекселер-ин, ыш дилер төгөрүк кирээл-лиг станокту, слесарь ажалдарга херектелээр чамдык херекселерин кылып ал, тытпынган алган бис.

Республиканың башкылар бил-ли безилер институтунун орта-

низастаны бир ай хуусаалыг ку-руу эртин, куш-ажыл уроктар-ын канчаар эрттирериниң мето-диказын шилгээдин ап турган мен.

1962—63 өөрлөдөгү чылда 6—8 классстың өөреникчиле-ри чамдык станоктарга ажаллап билер апарганнар. Ынчаарга бистия доозукчуларыс Сат Су-дер-оол, Вася Монгуш Кызылда политтехниктиг техникумда өөр-енип кирген. Сөөлү үеде бистия өөреникчилерин кылдырынын шынары бедип, ассортиментин көвүдөп турар. Школянын азын-да, кабинеттерде, дуржулга учас-тогунда болгаш колхозчуларын бажындарында оларын кылган чүүлдерин хейнү көрүп болур. Техниктиг ажалдар делгелгелерге багыт эвес черлериң ап келген.

Мөөн ууртук турарын техник-тиг ажалдар болгунда 26 өөр-еникчилер 4 чыл дургузунда өөр-енип, ыш болгаш демир ажаллап кылдыр станоктарга чедишкенин ажалдаарын өөренип алганнар. Олар чаа станоктарын чогадып кылды, оларын шыйы болгаш техниктиг хемчөөлдерин санап кы-лып туралар. «Көрбөлүг агаар чыланы» деп ужугар, модельден агады, резина болгаш компрес-сорлук ужугуп турар самолеттар, келээ ажал-агынын машина-ларын, модельдерин, физика-ны, химияны аны-буру прибор-ларын, электромагниттиг прибор-ларын болгаш ойнарактарын кы-лып билдилер.

Школада куш-ажыл уроктарын эки органиалашкан тус-тус клас-сарга активтерин хаара тутканын-дан, материалдыг баазаны эки-житкенин кол хамааржыр. Класстарын бүлүктөргө 5—10 өөреникчи кылдыр үскөш, олар-нын аразында чарышты калбар-ган. Чымып каап турар өөреник-чилерге шыраак өөреникчилерин кошкан, херекселерин болгаш ажалдар черлерин өөреникчилер-ге быжыгалаан чорук оларын ха-рысалганын күштелдирип, эт-терекселерге камыт болурун хан-дырган.

Клас журналында аңгыда тускай журналга өөреникчилерин чурдуну, ажалдар черин шын органиалашкан, техникага аймыл

чок чоруткун дүрүмүн сагып ту-рарын демделеп, урук сөөлүнде ол бүгүңү уруктарга сагындырп турары чутула. Мынчаар ажалда-вас болза, куш-ажыл уругуна ажыктыг продукция бүдүрер ха-маан чок, херекселерин эмге-сексе чок болуруп, үрелишкени-ге, ийити органиалар чок чорукка чедирер. Эске уруктарга болзага, бо урук үзүнде уруктар үргүлчү шимчээшкени турар болгаш олар-нын чурдуну тудуп алыры, урукте органиалашкан мынд-ла белен эвес.

Урук планында аңгыда клас-сар алы-биле кылдыр чүүлдерин шыйыларын, өөрлөдөгү картот-каларын тургузуп ап турар мен. Чайгы септелгелге өөреникчилер илдепкей киржип туралар. Бистия мастерскаясы шуут-ла болур чогууру-биле деритинген, шууту чүүлдер чечирин-биле тур-густунган деп санап, оожургап болбас болгаш улам эки ажал-дар дээр муракчы дуржулгаларын ажаллаар апар бис.

О. ЧАН-ОЛ,
Ийме 8 чыл школанын куш-ажыл башкысы.

Школянын белеткээр

Чаа өөрлөдөгү чылда хей-дай бири классчылар парталар артынга олуртуптар хун удаас. Ынчанга школяларын өөр-енип кириштеринге белеткээр амыгаштан эгелээр чутула.

Бистия өг-бүдөистин үш кижи өөренип турар. Бо талазы-биле эвээш-биче ара-дуржулганы эш-өөрлөргө сүмелеп көөр болдыр мен. Школяларын өөрлөдөгү чы-лынга белеткээр ийи талалыг болур. Школяларын келер форма хеп-сын, өөрлөдөгү номнары, би-жиги херекселер аймаан салып, четчелеп бээр бо ажылдын чүт-ле чангыс талазы. Моңу ада-лерин хей келин чедишкенин кылып турар болгаш боттарынын уруктарын школага белеткээр доозулган дээр оожургап бээр. Ынчанга белеткелдин ийи-ти талазы камдыгы дээрин ма-наа агадан толарга бижир бо-данды.

Бирги класска өөреник өөр-еникчилер анык ада-делгелге ко-ла хамааржыр. Уруктар салтарын-

Башкының мергежили

Ууун эвес, шилгеден сынын анык башкыны Ийи-Тал суурга бо-ла көрүп болур. Ол Ийи-Тал сес чыл школянын башкыны Кыргыс Ким-оол Богаданович-тир. Вуур салгакчыларын ийи-зидеринге, оларга бижыг билигин бээринге ол мергежээ.

Ийи-Тал школянын амыдал чедип кээрге, аңаа 1-ги классы хуулулгези берген. Чылдан чылча оон өөреникчилерин класстан клас-сче шилчип, чус хуу өөрлөдөгү чедип ап келген. Ким-оол Бога-данович башкылашканын чаа аргаларын шилгээдин албышан, бичин уруктарын ийи-зидеринге камдыг байдалдар негеттинип турарын школянын башкылар коллентив-биле сүмелжи, бодунуң мурунунга тургустунган айтыргаларын баш бурунгаар шиптирлеп, кандыг-бир аныктыг сүмөн албаанда адырлыр эвес.

Ол чүгө бодунуң ажылы-биле кызыгаарлатканын оубайн, хей-ниитиниң амылы дээр база-ла олут эрбас кижи. Суурда лек-торлер болурун дарагы. Ол ажылында ууртукчу чоруун көргү-зүп, лекция номчуу планын ай санында ажык күсүлүп турар. Башкынын хей-ниити амылыга илдепкей чоруун көргүзүп турары дээр, ону чон дегип, Торгалыг нөдөз Советтин депута-дына согузганнар.

Өөрлөдөгү чымыл төнөр-ла, Ким-оол Богаданович өөреникчилери-биле камдыг-ла бир сунуурганчыг чүүлү кылгаш, өөрлөдөгү чы-лын органиалашкан доозалар. Оларда чачыл болган туовистиг пөхөд өөреникчилерге улут байырлап апарган.

Бо өөрлөдөгү чымылын төңүзүнде ийги класстарын башкымы-биле Хендере, Хауу-Аныс четпеш келгенер. Ол чоразынын дуга-йында фото-чуратканы кылгаш, боттарынын чоруп чоразынын бү-гү байдаларын альбомга бижээш, школянын туризм чевүлгенин хуулулгези берген.

Амыг уеде анык башкы Кызылдың башкы институтунуң дыл-төгү факультетиниң ийги куруунда бот-өөрлөдөгү өөренип турар.

Улуг-Хем район.

В. КЫРГЫС.

КАРА-ХААКТАН МЕДЭЭЛЕР

Таңды районнуң Кара-Хаак сес чыл школянын өөр-еникчилери боттарынын участогунда чектерден, кат-гардан, мяхтардан аңгыда помидорку, картофельди, согунаны, ошурети, морковту болгаш өске-даа ногаал-ларны тарып олурткан. Ногааларың чаадай дужудун алыр дээр өөреникчилер сугарылганы чорудуп, эки ажаап турар. Алы болгаш чеди класстарың өөреник-чилери Сергей Кымал-оол, Володя Марат, Мария Оюн, Маша Седен, Света Калачкова, Лиза Первухина олар участка эки ажалдап турар.

Эн эки класс дээр солчарыш өөрлөдөгү чымылын эгезинден тура-ла Кара-Хаак школянына калбарган. Оон кол соругазы болза, эи эки класс дээр туржуп турар өөреникчилер чүгө 4, 5 демделгелге өөренип, кончуг эки чурдунуң болуру, арыг-шеверин шыгыг салгыры, хей-ниитиниң ажылына илдепкейли кирижи.

Өөрлөдөгү чымылын төңүзүңде ол чарыштын түнелин үндүргөн. Аңаа 5 «а» класс тилекчи болуп шыгараан. Ол класстын өөреникчилери бы-жиг салгыла чурдунуң көргүзүп, кичи бүрүзү өөрлөдөгү чымыл чедишкенин дооскан. Класстын өөреникчи бүрүзү-ле хей-ниитиниң ажылына илдепкейли кирип келген. Ол класстын өөреникчилери Шушенское суур-же экскурсиялар эргин чаалап алгаш, мяхар чоразы келгенер.

З. БУРУНЕР.

ЧУРУНТА: Кызылдың анык-судомодельчери маргылдээ ве-синде.

Фото В. НАРАГАНЦЕВИИ.

Өөренип көрзе чогуур айтырыг

Улуг-Хем мях ажал-агы чериниң мях пегинде сугдан сал үндүрер болгаш мях дилдирер ажалдар хай-нымышкынын чоруп турар. Ийи-зидерин чартында элбик хей саз кел-ген, оон 2644 кубометр мяхты суг-дан үштүп чыгган.

Иван Щеголевтук ууртуканы суг-дан ыш уштур комплексиниң брига-да келген салдары сугта үр чыт-тырбайн дүргөн үндүрүп, дараазында келди салдарга оруну хостан берип, өн-не шалыктын ажалдап турарын демделдери чутула. Бригаданың кичи-жугунери салдары сугдан дүр-өндүрүп, чыш дилдирер бригадалар-ны дилер ыш-биле үзүктелишкенин чок хандырар талазы-биле четпестер барын эш Щеголев тайылбырлап турар.

Бригадирин чутааы-биле алырга, салдарып өккөп турар мяхтарын хемчөөлү өнн эртер ууун, чамдык салдарын мяхтары 12—14 метр ууун болуп, дилдирер станоктарга тааржыр хемчөөлгө оларын келер, сорттаар болуп турар. Сугдан үн-дүргөн мяхтарын келер, сорттаар доора ажалдар кылгаш, бригаданың ажылчыларын хей шакты чарыдап, мях дилер станоктарын чамдыкта дилер ыш-биле үзүктелишкенин хандырып турар таваарыглар бар. Чижээ, Павел Воронниковтук дилди-рикти бригадалы июль 9-та келжон элчелде ажалдап турду, дилдирер ыш төгүп келген чыдагаан-биле

кээп турар апар.

Бо чымыл кээп турар мяхтарын шилары өрткен чылдарга бадырга дээр болуп турар. Амыг чедир кел-ген салдарда ирик, ишти хос, ыр-гак, хей бүдүктүг мяхтар эвээш.

Кызыл хоорайнын туугуларынн темпизиниң дүргелээр Улуг-Хем мях ажал-агы черинден улуг-биле ха-мааржырын ажылчылар билп, ту-дуг органиалашканын туугу ыш-жынга хергелдин долу хандырар дээр бистия коллентив бүгү күжүн салып турар.

В. САГАН-ООЛ.

С. САНДАН.

Шынар чогуң

Аар-саар херектер бүдүрүп алыр дээр, Бай-Тайга районун төү — Тээли суурга чедип келди.

Район каттап тургустунган сөөлү-нде, оон төвүн чагайаждыр, көсү агитация материалдары-биле дериг шимчээр талазы-биле чамдык эки чүүлдер кылдыганы каракка илден болду. Районун ажал-агы көргү-зүлгелер камдыг болуп турарын со-нуургап көөр дээр СЭКП райкому-нын болгаш райкуускомун Хундуул самбыразына чеве берген мен.

Самбыраның рачызы, бижимел-дерин эки кылган. Ынчалзажок ында киригилзэн муракчыларын чурук-тарын, оларын дужуна бижигилзэн көргүзүлгелер көргөш, мыйрай кайгал калдым. Муракчыларын фотоларын тиритинган болгаш кылган шынары кончуг багай, эми-чээл бичи, ылаа рамаларга та-зырышас. Бо самбыраны дериг кыл-дып турар кижилер аңаа ийирип турар муракчыларын чүгө дуура-хевир көстүп турза ол-ла деп болза турар чадавас. Кичи болуп көөргө, бис муракчы кижилерин хундулзээш, Хундуул самбыразына кирип тур-рар бис. Ындыг болганда, хундуул самбыразы көрүштүп кылдыр дериг-тинген, кижилериниң фото-чуратканы тоза, хемчээ улут, илч-хевир таарыш-кан, эпит болуп ужурулду.

Ол самбырада чамдыкын, хары-даа төрелдерин кижилериниң фотолары бешин арай деп талдым. Олар-нын көргүзүлгелерин каралаш-биле бүдүртүп кылдыр бижип каа.

Ч. НАМДАРАА.

В. АНАНИИ.

О. МОРОДА.

Чедишкенин доозар

Чурттуң бүгү-ле школяларында дег, Ак-Довурактын ажылчын аныктарын келжон школа-зында хөгүлү чай-биле, кужениш-кининг ажыл иш-биле кады куру-не шылгалалары база чоруп тур-ган.

Аймыр чайт чектер каастаан столдар артында аныктар олур-гулапкан. Чамдыктары даштын хаалга артында эш-өөрүңгө салгыш «аарып», оларын манал, ылай-бээр кылаштан, сеткил-хенуун оожукту-руп чадал базыл тургулаар. «Аа-рыкчыларын аразында Николай Динамов болгаш Владимир Пахо-мов бо-ла чедип келирлер. Олар кады ажалдап турар эш. 29 до-озукчуларын бирээш. Георгий Дербенев дээр кээп туралары ол Ак-Довуракка Дербенев бир чыл бурунгаар чедип келген. Ол баш-тай экаваарторшкент, оон соонда дег дериглерин талазы-биле слесарьлап ажалдап берген. Ше-риг чорурунун мурунда ийи

ЭМЧИНИНГ ДУЗАЛАКЧЫЛАРЫ

Июль айы үчүн кээрге, СССР-де медицинанын 82 дээзи өөредилге берилген медицина аймагындагы болуусуна анык кийинчер-биле додунар. Хүлээп алышканын шыгым конкүрсу-биле чорутунар— бир орун дээр 10—15 кичи кон-курсу кирер. Конкурсу шыда-наан кийинчер дараагында чакым база оралдажыр. Эне-не шудур-гулар студенттер болу бээр.

Медицина дээзи өөредилге берилген хүлээп алышканын байдатын шыгымдыр. Ынчалза-даа эмнеге чери медицина сестра-лары, акушеркалар, лаборанттар, фельдшерлер чокка туруп шыда-вас дээрзи билингир. Медицина-нын ортумак билингир тускай эр-темингерин медицина училше-лери белеткен турар.

Амгы анык кийинчер амгы уенин сонуурангыч профессиялар-боттарыне хандыкшымын тур-пар. Он класс дооскан он чеди харамг уруг эртем-шинчилеа ки-стидуунга лаборант болуп айма-лаарын чакылга чокка чөпчө-жир. Лаборанттары оон боду-даа, эш-өөрүнүн караанга-даа мындыгыч эвес. Медицина сестра-лары дужаала аныктар уруг ку-зедиг эвес барып турарлар. Олар сестра болурун бажын амылгыга домейлээрлер. Ынчалза-даа 1964 чылда 96 мун оолдар болгаш кыстар эмчилерин чогаалдыкы дузалакчылары болурун күзөш, медицинанын ортумак өөредилге черлерин шыгым алган. Олар бот-тарыни амылгалык эмнелелер-нин чакылга амылгы-биле чүге холбаштырганга? Бо дугайында анык-бүрү тайылбырларын ды-нап болур. Бо профессияны шы-лап алганын шыгымдык чыт-дагыны болза чаагай күзөлдө деп

Медиа училшешинге кол-дуунда-ла уруглар кирип турар. Ийн азы үш чылдарын дугузу-да (ол каш класс доосканындаа хамааржыр: 8 азы 10) училшеш анатомия, хирургия, физиотера-пия, фармакология чиктегит тус-кай эртемнир өөренер. Нинти эртемнир база өөренер.

Медицина училшешинде баш-кылар аразына маргылдаалар үнүп турар. Чамдык башкылар медицина сестраларыга теория өөртенер херэ чү боор, олар амылгы ааргы кийинчерге эмер

хуваар, амчилерге инструменти-лер белеткен, бээр-де болгай. Ынча-гаш практикалар шактарын кө-үздөдир диктип турарлар. Бир чамдык башкылар нинти меди-на билиглерин өөредирин чугула укур-дузалап деп санап турар. Мен бодум үш дугаар санаалыг мен: медицина училшешинин программазында үстүндө ийн не-гелелерин кайызын-даа барым-даалаза чогуур.

Практиканы бирги курстан-ла өгөлөп турар. Баштайында—4 не-деляда, ийинг курса—чеи не-деляда, үшкү курса—он неделяда

эмнелеге амылдаткыш күрүне эк-заменинге кирип турар. Практи-канын шактарын нинти саны 1500 чыгы болур. Практиканы-лар чүпү кылып туралар? Олар ааргы кийинчер ажаал, чүп, иш-тике хевин солгүр чиктегит амыл-дарын кылып турар. Оон соонда сестра кичи мыдыг хүлээлелерин күзөтпес аптар.

Лабораторияларга хей шактыг кичээлдерин болгаш шактыгыш-кынырны эртен соонда өөредил-генин ийн дугаар чылында дорт хү-лээлелерин дуржулгалык сестра-ларын башталгалы-биле сымкы-тылга, бунбалал кылып, горчи-никтер салыр амылгы күзөдиг кирилтер. Соолгу курса, сестра кандыг салбырга амылдарын

шактыгирлеттингенде, тускай мер-гежиле амылдар.

Өөредилге практиканын амчи-леринг удурутгалы-биле эки эм-нелелерге арттырар. Ууг эмнелге черлери боттары тускай училше-лери. Оларын бирээ—16 16 учил-леш Москваныг Боткин аттыг эмнелешинге амылдаткылар бе-леткен турар. Ында чеди чүс чы-гым кичи өөренип турар. Олар болза анык-бүрү социал байдаты-лыг, анык-бүрү шактын төдөвир-лиг кийинчерин уруглары-дыр. Эки өөренип турар болгаш эвеш хандыргалыг сургуулар сти-пендия алыр. Амылга киргенде оларын шактын 60 рубль болур. Оон соонда беш чыл өрткен са-мында-ла 12 хуу болгаш оон хей неменелер алыр.

Медицина сестраларын белет-кедиги деменелге амчилер ха-нып турар бе? Эмчилерин санап турарында алырга, кыстарын холу эки, олар шешерин болгаш

шымалыккай. Оларын хей уруу-ду бугу-биле сагым човангыр, боттарыныг текс адым-чакын көзүлүрүзүн өөренер бээр, ла-ла-лааларга кире береш, хүлээ-ү-рүр, эки сестер чугаалаар. Чам-дык олар ааргы кийинчерге ном номчуп бээр азы оларын аг-бү-леш телефонна-даа бээр. Ын-чалза-даа ак халат кеткенеринг чамдыгыс туттунуп шыдаайн баар болуулар. Боттарыныг хү-лээлелерин чүге албан бугу-биле көөр кийинчер база бар. Эм си-кыртырны өөренип ап болур, си-кыртырны кылдыр өөренер берге болуулар. Маака чүге кызымак кичизидилге дузалап болур.

Мынчанга бугу-ле аргалар-биле, он шитинде номчуп, театр-нын, кинон дугу-биле анык-тарын эвеш, сагым човангыр чо-рукка, кичиге дузалаар хүлээл-генин мынакшыг кылдыр өөре-дирин оралдажып турар бис.

Олар боттарынын оруун шилип алганнар

турарлар бар. кийинчерге дузалаар мен дээрзин бодап кээрге, менээ таалайгыч. Оон аныга медицина сестразы болуру дээр-ге чүге херээжен кичини профессияны-дыр, ол профессия херээжен кийинчеринг амылгыны дугайыг калчар бажып ту-рарыма дугу-ле турар.

Наталья Белокурова, 1-ги курс: «Училшени дооскан соонда медицина институтунга кирер деп бодап турар мен. Училше-

ле ийн чылды эрттирп кааптарынга хомуулар мен бе? Чок, амгы амылгыны бугу нарын чүдүлдерин билеп алыскап турар мен. Кичини дамырыдан ханыг эки ап билбес эмчини хү-дүлессе мен».

Николай Карнович-Валуа, 2-ги курс: «Мен ачам—Моск-ваныг суралыг артисттерин бирээ чоранын улус билер болза, мээ медицина училшешинге кире бергенинге элде-

Мыйс белеткелинде четпестер

Сын мыйсының белеткели май 25-те элелен. Ону аңзары-нын хуусазынын чартын кезин эртен. Бо уени дугузунда Эр-зин болгаш Тес-Хем районна-даа сын аңзарынын райхотот-ва эш Ч. Чорбаа болгаш өхотке-нин эш Б. Тархаа олар эки өрг-низастан. Ол районнар боттары-га онаашан лицензияларын ба-рык күзөткүлзүн. Эрзин район ам немелде лицензияларын бээр-ин дилеп турар. Бо районнарын де-висиринде сыныннарын мыйсы-тары эске районнарыннаа онза ыгылып турар. Ында мыйсы-тар ууг болгаш шынары эки. Мыйсы-тарны Ч. Чорбаа эки шынарлыг кылдыр хайындыр турар.

Ындыг болза-даа бо амылды чамдык черлерде багай органи-застан турар. Наз-Хем район (райхототов В. Кузнецов) алган 20 лицензияларыннда амга чедир чартын хуузуу беким күзөткүлзүн. Ам сынын аңзарынын тазы-м-чалыг үзү эртин. ыран тасыл-дары сыныннар үнүлүп турар. Чүгө аыттыг ачылар чедип бо-луп Тахды районнаа ол амыл багай чоруп турар.

Кызыл хойраады мыйсы хайы-нырылгалын эш А. Антонов кылып турар. Хайындырылгалын шы-нарын беким деп чугаалап болбас. Чамдын мыйсытарыныг нестэлери-ниг сөөктери уштунгал келген, шын эвес хайындырган тавары-галар бар. Дыка хей мыйсы-тарын баш сөөгүн ачылар шын эвес ойганындал улуг дефетилиг болуп турар.

Оон уламында бири сортап киргеш, дефет чок болур мыйсы-тар нууду шынары шикчил, өр-тен-үзүс дыка нуулап турар.

М. ШУР-ОЛ.

Тыва АССР-ниг Министрлер Чөвүлелиниг чанында аныкыр амыл-агы эргелелин окотовед.

Аңаа харыылар бо-дур:

Жена Немцова, 1-ги курс: медицина сестразы болурун ку-зөп холген мен. Ол дээрге чүгө бодум хууину болаан дээр чадывас, мычалза-даа мээ бараан болушкуну хергелеп

Эп-сеткил каттыштырылгазы

ПРАГА (СЭТА). Делегейниг студенттер айкалы моральдыг болгаш политиктиг деткимче-биле чергелеш-тир, тус-тус чурттарын студенттеринг бар арга-ларынга дүштүр аыткан улуска, материалдыг дузаны көргүзери моон сонгаар-даа оралдажыр. Апар деп, делегейниг студенттер айкалынын төдөлөрүн ВДР-ге он хонук чоранынын түнелдеринг дугайын жур-налистерге дыкыттышаан. Прага болган парлаалга конференцияныг амылгалын президентин В. Вокроу-ликий меделзэн.

Америк империалистерге уаур аыткан улустун де-мисел-биле бугу делегейниг студенттеринг эп-сеткил каттыштырылганын ол улуска илередир, а ол мыкшаш

Ойтур шавышкынын берип турар

ХАНОЙ. (СЭТА). Америк аг-ше-рининг самолёттары Сонгу Вьетнаме халдашкыны америк чедиг флот-тун турары чүгө, муруну талаан эвес, харын-барын талаан — Та-ландынын аэродромнарында база калып турар. ВДР-ниг сонгу-барын автономнук райончула Шон-Ла мо-жуге америк уаур чүлүдү халдаш-кынары сөөктү үдө күштелген.

ВДР-ниг шериг команданын дикнадыныг бугуаар алырга, эш хо-нуу бурунгаар америк уаур чүлү-дүн ээлчегин халдашкынын үз-янде Шон-Ланын камгалачылары беш самолёттарын, оон иштинде — бомбардировщик үш истребитель-нин андара аткан. Парашюттар-биле шурый берген элзэн каш америк уаурчуларын даг чурттуг ополче-нер туруп алган.

Июнь 20-де Сонгу Вьетнамын

Аштыкыда Аштыкыда Аштыкыда

ЧУРУКТА: Югославиянын найсыылаы — Белградтын төвүнде. СЭТА-нын фотохрониказы.

Чээрби чыл соонда ужуражышкын

Павел ЛУКИЧКИ совет когаалы.

Югославия мээ амгырат-чурт-галда онза болгаш дыка улук черин эелеп турар. Югославияга 1944 чылда чоран болгаш аңаа чоок-та чаа база дагы чордун. Ынча фашисттер Германияга уаур тулуп турар чуртту, үредеткен, ынчалза-даа дайында дүжүп берзэн чуртту керген мен. Ам ону тайык амыл-нын кылып турар үдө көрүм, мычалза-даа бодунун демиселин бол-гаш бодунун мадырларын утпаа болу.

Украинанын йири фронтунга СЭТА-нын тускай корреспондентиз болуп, 1944 чылдын эгезинде Банате Воеводинаныг чөөн талак кезинге чед берген мен. Вршакийин, Мур-ну Банатини болгаш эске-даа чер-леринг партизан отрядтары гитлер-жилерге уаур аңаа демиселни тур-ган. Ол отрядтарын партизаннары-биле кады Панчевке чеккен мен.

Совет Армияны болгаш Югосла-вианын маршалы Иосип Броз Титога баштакан улусчу хосталга армияны-нын дем каттыштырган кузениш-кинери-биле хосталган Белградка кудумчу тулушкунунарында-даа кир-жип тургулаан мен. Югослав най-сылаалга барык бир ай чурттап, хостакны Совет Армияны Белград-тын база эске-даа хойраагарын болгаш суурларын чурттакчы чо-ну сорук кирген өөрүшкү-биле уткуп ап турганын керген мен. Ынчага партизаннарын баштайгы паразы болуп Октябрьниг социалист-Улук революцияныг адыр кылдыр 1944 чылдын ноябры 7-де Славия шөлүнге югослав партизаннарыг болгаш совет солдаттарынын байы-лал чыккалган калчар эртин турганын сагым-сеткилде ам-даа тодаргай көс-түп турар.

Ол үдө Югославияга чоруп тур-гаш керген бугу-ле чүдүлдерин хүн демелдегенин тодаргай бажып ап, чурттуг тырттырылган хандыкшымын-дыг болгаш югослав партизаннарыг тулуп-даа, дыштанып ап-даа тур-ган уелерин чурука хей-биле тырт-тырып алтылаан мен. Белградка кудумчу тулушкунунарын база чуру-ка тырттырылган мен.

Бо чылдын азыннында, Тинелге-нин чээрби чылыны байырлаганын муруну чарында база дагы Югос-лавияга чорум. Бо уаада бюст чурттарыны аразында культура солчушкунуун планын бугуаар Со-вет когаалынын экиликтеги органи-застаны когаалдык амыл талзы-биле команировкага чорум.

Чээрби чылдар мурунда ужура-жыр салым-чолдуг болганын, кичи-лерин дилеп тыыры болгаш оларын-биле көржүрү, тулушкуну чөрле-ринг баргылары күзөнг болган.

Мыйс белеткелинде четпестер

Сын мыйсының белеткели май 25-те элелен. Ону аңзары-нын хуусазынын чартын кезин эртен. Бо уени дугузунда Эр-зин болгаш Тес-Хем районна-даа сын аңзарынын райхотот-ва эш Ч. Чорбаа болгаш өхотке-нин эш Б. Тархаа олар эки өрг-низастан. Ол районнар боттары-га онаашан лицензияларын ба-рык күзөткүлзүн. Эрзин район ам немелде лицензияларын бээр-ин дилеп турар. Бо районнарын де-висиринде сыныннарын мыйсы-тары эске районнарыннаа онза ыгылып турар. Ында мыйсы-тар ууг болгаш шынары эки. Мыйсы-тарны Ч. Чорбаа эки шынарлыг кылдыр хайындыр турар.

Ындыг болза-даа бо амылды чамдык черлерде багай органи-застан турар. Наз-Хем район (райхототов В. Кузнецов) алган 20 лицензияларыннда амга чедир чартын хуузуу беким күзөткүлзүн. Ам сынын аңзарынын тазы-м-чалыг үзү эртин. ыран тасыл-дары сыныннар үнүлүп турар. Чүгө аыттыг ачылар чедип бо-луп Тахды районнаа ол амыл багай чоруп турар.

Кызыл хойраады мыйсы хайы-нырылгалын эш А. Антонов кылып турар. Хайындырылгалын шы-нарын беким деп чугаалап болбас. Чамдын мыйсытарыныг нестэлери-ниг сөөктери уштунгал келген, шын эвес хайындырган тавары-галар бар. Дыка хей мыйсы-тарын баш сөөгүн ачылар шын эвес ойганындал улуг дефетилиг болуп турар.

Оон уламында бири сортап киргеш, дефет чок болур мыйсы-тар нууду шынары шикчил, өр-тен-үзүс дыка нуулап турар.

М. ШУР-ОЛ.

Тыва АССР-ниг Министрлер Чөвүлелиниг чанында аныкыр амыл-агы эргелелин окотовед.

Аштыкыда Аштыкыда Аштыкыда

ЧУРУКТА: Югославиянын найсыылаы — Белградтын төвүнде. СЭТА-нын фотохрониказы.

Чээрби чыл соонда ужуражышкын

Павел ЛУКИЧКИ совет когаалы.

Югославия мээ амгырат-чурт-галда онза болгаш дыка улук черин эелеп турар. Югославияга 1944 чылда чоран болгаш аңаа чоок-та чаа база дагы чордун. Ынча фашисттер Германияга уаур тулуп турар чуртту, үредеткен, ынчалза-даа дайында дүжүп берзэн чуртту керген мен. Ам ону тайык амыл-нын кылып турар үдө көрүм, мычалза-даа бодунун демиселин бол-гаш бодунун мадырларын утпаа болу.

Украинанын йири фронтунга СЭТА-нын тускай корреспондентиз болуп, 1944 чылдын эгезинде Банате Воеводинаныг чөөн талак кезинге чед берген мен. Вршакийин, Мур-ну Банатини болгаш эске-даа чер-леринг партизан отрядтары гитлер-жилерге уаур аңаа демиселни тур-ган. Ол отрядтарын партизаннары-биле кады Панчевке чеккен мен.

Совет Армияны болгаш Югосла-вианын маршалы Иосип Броз Титога баштакан улусчу хосталга армияны-нын дем каттыштырган кузениш-кинери-биле хосталган Белградка кудумчу тулушкунунарында-даа кир-жип тургулаан мен. Югослав най-сылаалга барык бир ай чурттап, хостакны Совет Армияны Белград-тын база эске-даа хойраагарын болгаш суурларын чурттакчы чо-ну сорук кирген өөрүшкү-биле уткуп ап турганын керген мен. Ынчага партизаннарын баштайгы паразы болуп Октябрьниг социалист-Улук революцияныг адыр кылдыр 1944 чылдын ноябры 7-де Славия шөлүнге югослав партизаннарыг болгаш совет солдаттарынын байы-лал чыккалган калчар эртин турганын сагым-сеткилде ам-даа тодаргай көс-түп турар.

Ол үдө Югославияга чоруп тур-гаш керген бугу-ле чүдүлдерин хүн демелдегенин тодаргай бажып ап, чурттуг тырттырылган хандыкшымын-дыг болгаш югослав партизаннарыг тулуп-даа, дыштанып ап-даа тур-ган уелерин чурука хей-биле тырт-тырып алтылаан мен. Белградка кудумчу тулушкунунарын база чуру-ка тырттырылган мен.

Бо чылдын азыннында, Тинелге-нин чээрби чылыны байырлаганын муруну чарында база дагы Югос-лавияга чорум. Бо уаада бюст чурттарыны аразында культура солчушкунуун планын бугуаар Со-вет когаалынын экиликтеги органи-застаны когаалдык амыл талзы-биле команировкага чорум.

Чээрби чылдар мурунда ужура-жыр салым-чолдуг болганын, кичи-лерин дилеп тыыры болгаш оларын-биле көржүрү, тулушкуну чөрле-ринг баргылары күзөнг болган.

Мыйс белеткелинде четпестер

Сын мыйсының белеткели май 25-те элелен. Ону аңзары-нын хуусазынын чартын кезин эртен. Бо уени дугузунда Эр-зин болгаш Тес-Хем районна-даа сын аңзарынын райхотот-ва эш Ч. Чорбаа болгаш өхотке-нин эш Б. Тархаа олар эки өрг-низастан. Ол районнар боттары-га онаашан лицензияларын ба-рык күзөткүлзүн. Эрзин район ам немелде лицензияларын бээр-ин дилеп турар. Бо районнарын де-висиринде сыныннарын мыйсы-тары эске районнарыннаа онза ыгылып турар. Ында мыйсы-тар ууг болгаш шынары эки. Мыйсы-тарны Ч. Чорбаа эки шынарлыг кылдыр хайындыр турар.

Ындыг болза-даа бо амылды чамдык черлерде багай органи-застан турар. Наз-Хем район (райхототов В. Кузнецов) алган 20 лицензияларыннда амга чедир чартын хуузуу беким күзөткүлзүн. Ам сынын аңзарынын тазы-м-чалыг үзү эртин. ыран тасыл-дары сыныннар үнүлүп турар. Чүгө аыттыг ачылар чедип бо-луп Тахды районнаа ол амыл багай чоруп турар.

Кызыл хойраады мыйсы хайы-нырылгалын эш А. Антонов кылып турар. Хайындырылгалын шы-нарын беким деп чугаалап болбас. Чамдын мыйсытарыныг нестэлери-ниг сөөктери уштунгал келген, шын эвес хайындырган тавары-галар бар. Дыка хей мыйсы-тарын баш сөөгүн ачылар шын эвес ойганындал улуг дефетилиг болуп турар.

Оон уламында бири сортап киргеш, дефет чок болур мыйсы-тар нууду шынары шикчил, өр-тен-үзүс дыка нуулап турар.

М. ШУР-ОЛ.

Тыва АССР-ниг Министрлер Чөвүлелиниг чанында аныкыр амыл-агы эргелелин окотовед.

Аштыкыда Аштыкыда Аштыкыда

ЧУРУКТА: Югославиянын найсыылаы — Белградтын төвүнде. СЭТА-нын фотохрониказы.

Чээрби чыл соонда ужуражышкын

Павел ЛУКИЧКИ совет когаалы.

Югославия мээ амгырат-чурт-галда онза болгаш дыка улук черин эелеп турар. Югославияга 1944 чылда чоран болгаш аңаа чоок-та чаа база дагы чордун. Ынча фашисттер Германияга уаур тулуп турар чуртту, үредеткен, ынчалза-даа дайында дүжүп берзэн чуртту керген мен. Ам ону тайык амыл-нын кылып турар үдө көрүм, мычалза-даа бодунун демиселин бол-гаш бодунун мадырларын утпаа болу.

Украинанын йири фронтунга СЭТА-нын тускай корреспондентиз болуп, 1944 чылдын эгезинде Банате Воеводинаныг чөөн талак кезинге чед берген мен. Вршакийин, Мур-ну Банатини болгаш эске-даа чер-леринг партизан отрядтары гитлер-жилерге уаур аңаа демиселни тур-ган. Ол отрядтарын партизаннары-биле кады Панчевке чеккен мен.

Совет Армияны болгаш Югосла-вианын маршалы Иосип Броз Титога баштакан улусчу хосталга армияны-нын дем каттыштырган кузениш-кинери-биле хосталган Белградка кудумчу тулушкунунарында-даа кир-жип тургулаан мен. Югослав най-сылаалга барык бир ай чурттап, хостакны Совет Армияны Белград-тын база эске-даа хойраагарын болгаш суурларын чурттакчы чо-ну сорук кирген өөрүшкү-биле уткуп ап турганын керген мен. Ынчага партизаннарын баштайгы паразы болуп Октябрьниг социалист-Улук революцияныг адыр кылдыр 1944 чылдын ноябры 7-де Славия шөлүнге югослав партизаннарыг болгаш совет солдаттарынын байы-лал чыккалган калчар эртин турганын сагым-сеткилде ам-даа тодаргай көс-түп турар.

Ол үдө Югославияга чоруп тур-гаш керген бугу-ле чүдүлдерин хүн демелдегенин тодаргай бажып ап, чурттуг тырттырылган хандыкшымын-дыг болгаш югослав партизаннарыг тулуп-даа, дыштанып ап-даа тур-ган уелерин чурука хей-биле тырт-тырып алтылаан мен. Белградка кудумчу тулушкунунарын база чуру-ка тырттырылган мен.

Бо чылдын азыннында, Тинелге-нин чээрби чылыны байырлаганын муруну чарында база дагы Югос-лавияга чорум. Бо уаада бюст чурттарыны аразында культура солчушкунуун планын бугуаар Со-вет когаалынын экиликтеги органи-застаны когаалдык амыл талзы-биле команировкага чорум.

Чээрби чылдар мурунда ужура-жыр салым-чолдуг болганын, кичи-лерин дилеп тыыры болгаш оларын-биле көржүрү, тулушкуну чөрле-ринг баргылары күзөнг болган.

Мыйс белеткелинде четпестер

Сын мыйсының белеткели май 25-те элелен. Ону аңзары-нын хуусазынын чартын кезин эртен. Бо уени дугузунда Эр-зин болгаш Тес-Хем районна-даа сын аңзарынын райхотот-ва эш Ч. Чорбаа болгаш өхотке-нин эш Б. Тархаа олар эки өрг-низастан. Ол районнар боттары-га онаашан лицензияларын ба-рык күзөткүлзүн. Эрзин район ам немелде лицензияларын бээр-ин дилеп турар. Бо районнарын де-висиринде сыныннарын мыйсы-тары эске районнарыннаа онза ыгылып турар. Ында мыйсы-тар ууг болгаш шынары эки. Мыйсы-тарны Ч. Чорбаа эки шынарлыг кылдыр хайындыр турар.

Ындыг болза-даа бо амылды чамдык черлерде багай органи-застан турар. Наз-Хем район (райхототов В. Кузнецов) алган 20 лицензияларыннда амга чедир чартын хуузуу беким күзөткүлзүн. Ам сынын аңзарынын тазы-м-чалыг үзү эртин. ыран тасыл-дары сыныннар үнүлүп турар. Чүгө аыттыг ачылар чедип бо-луп Тахды районнаа ол амыл багай чоруп турар.

Кызыл хойраады мыйсы хайы-нырылгалын эш А. Антонов кылып турар. Хайындырылгалын шы-нарын беким деп чугаалап болбас. Чамдын мыйсытарыныг нестэлери-ниг сөөктери уштунгал келген, шын эвес хайындырган тавары-галар бар. Дыка хей мыйсы-тарын баш сөөгүн ачылар шын эвес ойганындал улуг дефетилиг болуп турар.

Оон уламында бири сортап киргеш, дефет чок болур мыйсы-тар нууду шынары шикчил, өр-тен-үзүс дыка нуулап турар.

М. ШУР-ОЛ.

Тыва АССР-ниг Министрлер Чөвүлелиниг чанында аныкыр амыл-агы эргелелин окотовед.

Аштыкыда Аштыкыда Аштыкыда

ЧУРУКТА: Югославиянын найсыылаы — Белградтын төвүнде. СЭТА-нын фотохрониказы.

Чээрби чыл соонда ужуражышкын

Павел ЛУКИЧКИ совет когаалы.

Югославия мээ амгырат-чурт-галда онза болгаш дыка улук черин эелеп турар. Югославияга 1944 чылда чоран болгаш аңаа чоок-та чаа база дагы чордун. Ынча фашисттер Германияга уаур тулуп турар чуртту, үредеткен, ынчалза-даа дайында дүжүп берзэн чуртту керген мен. Ам ону тайык амыл-нын кылып турар үдө көрүм, мычалза-даа бодунун демиселин бол-гаш бодунун мадырларын утпаа болу.

Украинанын йири фронтунга СЭТА-нын тускай корреспондентиз болуп, 1944 чылдын эгезинде Банате Воеводинаныг чөөн талак кезинге чед берген мен. Вршакийин, Мур-ну Банатини болгаш эске-даа чер-леринг партизан отрядтары гитлер-жилерге уаур аңаа демиселни тур-ган. Ол отрядтарын партизаннары-биле кады Панчевке чеккен мен.

Совет Армияны болгаш Югосла-вианын маршалы Иосип Броз Титога баштакан улусчу хосталга армияны-нын дем каттыштырган кузениш-кинери-биле хосталган Белградка кудумчу тулушкунунарында-даа кир-жип тургулаан мен. Югослав най-сылаалга барык бир ай чурттап, хостакны Совет Армияны Белград-тын база эске-даа хойраагарын болгаш суурларын чурттакчы чо-ну сорук кирген өөрүшкү-биле уткуп ап турганын керген мен. Ынчага партизаннарын баштайгы паразы болуп Октябрьниг социалист-Улук революцияныг адыр кылдыр 1944 чылдын ноябры 7-де Славия шөлүнге югослав партизаннарыг болгаш совет солдаттарынын байы-лал чыккалган калчар эртин турганын сагым-сеткилде ам-даа тодаргай көс-түп турар.

Ол үдө Югославияга чоруп тур-гаш керген бугу-ле чүдүлдерин хүн демелдегенин тодаргай бажып ап, чурттуг тырттырылган хандыкшымын-дыг болгаш югослав партизаннарыг тулуп-даа, дыштанып ап-даа тур-ган уелерин чурука хей-биле тырт-тырып алтылаан мен. Белградка кудумчу тулушкунунарын база чуру-ка тырттырылган мен.

Бо чылдын азыннында, Тинелге-нин чээрби чылыны байырлаганын муруну чарында база дагы Югос-лавияга чорум. Бо уаада бюст чурттарыны аразында культура солчушкунуун планын бугуаар Со-вет когаалынын экиликтеги органи-застаны когаалдык амыл талзы-биле команировкага чорум.

Чээрби чылдар мурунда ужура-жыр салым-чолдуг болганын, кичи-лерин дилеп тыыры болгаш оларын-биле көржүрү, тулушкуну чөрле-ринг баргылары күзөнг болган.

Мыйс белеткелинде четпестер

Сын мыйсының белеткели май 25-те элелен. Ону аңзары-нын хуусазынын чартын кезин эртен. Бо уени дугузунда Эр-зин болгаш Тес-Хем районна-даа сын аңзарынын райхотот-ва эш Ч. Чорбаа болгаш өхотке-нин эш Б. Тархаа олар эки өрг-низастан. Ол районнар боттары-га онаашан лицензияларын ба-рык күзөткүлзүн. Эрзин район ам немелде лицензияларын бээр-ин дилеп турар. Бо районнарын де-висиринде сыныннарын мыйсы-тары эске районнарыннаа онза ыгылып турар. Ында мыйсы-тар ууг болгаш шынары эки. Мыйсы-тарны Ч. Чорбаа эки шынарлыг кылдыр хайындыр турар.

Ындыг болза-даа бо амылды чамдык черлерде багай органи-застан турар. Наз-Хем район (райхототов В. Кузнецов) алган 20 лицензияларыннда амга чедир чартын хуузуу беким күзөткүлзүн. Ам сынын аңзарынын тазы-м-чалыг үзү эртин. ыран тасыл-дары сыныннар үнүлүп турар. Чүгө аыттыг ачылар чедип бо-луп Тахды районнаа ол амыл багай чоруп турар.

Кызыл хойраады мыйсы хайы-нырылгалын эш А. Антонов кылып турар. Хайындырылгалын шы-нарын беким деп чугаалап болбас. Чамдын мыйсытарыныг нестэлери-ниг сөөктери уштунгал келген, шын эвес хайындырган тавары-галар бар. Дыка хей мыйсы-тарын баш сөөгүн ачылар шын эвес ойганындал улуг дефетилиг болуп турар.

Оон уламында бири сортап киргеш, дефет чок болур мыйсы-тар нууду шынары шикчил, өр-тен-үзүс дыка нуулап турар.

М. ШУР-ОЛ.

Тыва АССР-ниг Министрлер Чөвүлелиниг чанында аныкыр амыл-агы эргелелин окотовед.

Аштыкыда Аштыкыда Аштыкыда

ЧУРУКТА: Югославиянын найсыылаы — Белградтын төвүнде. СЭТА-нын фотохрониказы.

Чээрби чыл соонда ужуражышкын

Павел ЛУКИ